

do verejnej diskusie s cieľom ovplyvniť verejnú politiku tak, aby boli v súlade s týmito hodnotami.⁶

V tejto kapitole sa budeme venovať práve angažovaniu sa týchto subjektov združených Alianciou za rodinu, a to jednak z pohľadu ich faktického pôsobenia, stanovených cieľov a zvolených prostriedkov, ale aj ukotvenia v katolíckej náuke. Keďže sa tejto aktuálnej problematike pred nami nikto nevenoval, budeme pracovať predovšetkým s oficiálnymi dokumentmi tejto organizácie, s mediálnymi výstupmi, ale aj s reakciami, ktoré ich aktivity vyvolávajú jednak medzi opozičnými názorovými prúdmi, ale aj s postojmi cirkevnej hierarchie či veriacich katolíkov. Na konci kapitoly sa pokúsime zhodnotiť klady a zápory presadzovania katolíckych myšlienok vo verejnom priestore prostredníctvom nepriamych aktérov a načrtujeme perspektívy týchto hnutí v najbližšom období.

1.2 Vznik Aliancie za rodinu, jej poslanie a charakter

Aliancia za rodinu (ďalej aj „Aliancia“) vznikla v decembri 2013 „Vyhlásením Aliancie za rodinu“.⁷ V rozpore s tým, ako sme ju charakterizovali vyššie, sa definuje ako striktné občianska iniciatíva, „*ktorá sa neviaže na žiadnu ideológiu, vierovyznanie či politickú stranu a je otvorená pre všetky organizácie, ktoré združujú ľudí dobrej vôle, ktorí sa stotožňujú s jej cieľmi*“⁸

Okrem „podozrivo“ znejúceho združenia „*ľudí dobrej vôle*“ – teda slovného spojenia, ktoré sa vyskytuje takmer výlučne v kresťanskom alebo priamo v biblickom kontexte – teda nič nenasvedčuje tomu, že by malo ísť o iniciatívu kresťanskú alebo špecificky katolícku.

Z obsahového hľadiska si Aliancia kladie päť cieľov, ktoré môžeme v skratke definovať ako:

1. presadenie definície manželstva, ktorá by reflektovala tradičný pohľad na tento inštitút (hlavne, aby zabránila zmenám, ku ktorým v tejto otázke došlo v mnohých krajinách Západu);

⁶ V rozpore so všeobecne rozšíreným názorom si myslíme, že kresťanstvo má svoje vrodené politické presahy, keďže sa kresťania majú snažiť meniť svet, v ktorom žijú k lepšiemu a tvoria Božie kráľovstvo už tu na zemi. Pre prehľadnú sumarizáciu „politických odkazov“ vo Svätom písme pozri: FERGUSSON, D. *Church, State and Civil Society*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004, p. 1 – 22.

⁷ ALIANCIA ZA RODINU *Vyhlásenie Aliancie za rodinu*. Dostupné na: <http://www.alianciaza-rodinu.sk/o-nas/vyhlasenie-aliancie/>.

⁸ Tamže.

2. informovanie verejnosti a špecificky mladých ľudí o zmysle a prínosoch manželstva;
3. presadenie adekvátnej spoločenskej, kultúrnej, sociálnej a legislatívnej podpory rodín založených manželstvom zo strany štátu;
4. zamedzenie snahám o zrovnoprávnenie iných zväzkov s manželstvom;
5. presadenie, aby adopčná politika štátu rešpektovala najlepší záujem dieťaťa, ktorý spočíva v tom, aby bolo vychovávané v stabilnej a kompletnej rodine s matkou a otcom.

Z vyhlásenia ďalej vyplýva, že si síce Aliancia uvedomuje, že v praxi sa ideál manželstva muža a ženy stretáva s mnohými problémami, ku ktorým dochádza „kvôli ľudskej slabosti, nezrelosti, zlyhaniu či iným faktorom“, ale to nijako neznižuje hodnotu ideálu, ktorý manželstvo muža a ženy predstavuje a o dosiahnutie ktorého sa treba snažiť.

Z obsahového hľadiska sú ciele Aliancie formulované konkrétne a bez priamych referencií na katolícke učenie, náboženstvo alebo Boha. Z rétorického hľadiska sa tam síce objavujú niektoré spojenia, ktoré sú skôr typické pre „kostolný jazyk“, ale tieto tendencie sú skôr sporadické.

Katolícku prínaležitosť Aliancie však implikuje zloženie signatárov tohto vyhlásenia, ktorí sa k Aliancii do dnešného dňa prihlásili. Zo 142 signatárskych organizácií⁹ je 38 explicitne katolíckych, 35 je kresťanských, 26 organizácií sa venuje náboženským otázkam aspoň v časti svojej agendy a zvyšných 43 organizácií nemá religiózny element.¹⁰ Aliancia za rodinu má teda kresťanský element minimálne vtedy, ak sa na vec pozeráme z hľadiska jej členskej základne. Je totiž ťažko predstaviteľné, aby organizácia, ktorá je väčšinou tvorená z kresťanských

---

⁹ ALIANCIA ZA RODINU *Organizácie podporujúce Alianciu za rodinu*. Dostupné na: <http://www.alianciazarodinu.sk/o-nas/clenovia-aliancie/>.

¹⁰ Z metodologického hľadiska sme postupovali nasledovne: za katolícke sme považovali také organizácie, ktoré obsahovali vo svojom názve označenie „katolícky“, resp. v opise svojej činnosti jasne deklarovali, že sa považujú za katolícke organizácie, alebo boli založené organizačnou jednotou katolíckej cirkvi (napr. cirkevné školy). Medzi ostatné kresťanské organizácie sme zaradili subjekty, ktoré sú zriadené jednak oficiálnymi štruktúrami ostatných kresťanských cirkví, alebo ich afilácia ku kresťanstvu vyplýva z ich názvu alebo prevažnej činnosti. Do tretej skupiny sme zaradili subjekty, ktoré sú síce primárne zamerané na nenáboženské ciele a aktivity, ale aspoň v časti ich agendy sa vyskytuje kresťanský prvok. Ostatné organizácie nemajú na cirkev alebo kresťanské náboženstvo žiadne priamo deklarované väzby. Neskúmali sme však, či tu neexistujú personálne prepojenia.

organizácií, presadzovala vo svojej agende veci, ktoré sú v rozpore s učením cirkvi.

Samozrejme, tým nechceme tvrdiť, že Aliancia za rodinu je čisto kresťanskou, alebo dokonca katolíckou organizáciou. Musíme však konštatovať, že agenda, ktorú presadzuje, a aj jej členská základňa je plne kompatibilná s učením katolíckej cirkvi, ku ktorému sa môžu čiastočne alebo úplne hlásiť aj subjekty, ktoré nie sú jej členmi. To je aj deklarovaným poslaním Aliancie – aby sa k týmto hodnotám a cieľom hlásili aj ďalšie organizácie, ktoré sa s nimi stotožňujú, aby hnutie v sebe zahrnulo aj elementy, ktoré by sa nikdy nepostavili „pod zástavu katolíckej cirkvi“. Aliancia je teda univerzalistická minimálne v tomto apeli.

1.3 Referendum za rodinu 2015

1.3.1 Iniciatíva Aliancie

Najviditeľnejším činom Aliancie za rodinu bolo konanie prvého referenda v histórii Slovenskej republiky, ktoré iniciovali občania. Dňa 5. apríla 2014 začala Aliancia za rodinu zbierať potrebné podpisy pod petíciu prezidentovi Slovenskej republiky za vypísanie referenda o týchto štyroch otázkach:¹¹

- „1. Súhlasíte s tým, aby sa manželstvom nemohlo nazývať žiadne iné spolužitie osôb okrem zväzku medzi jedným mužom a jednou ženou?
2. Súhlasíte s tým, aby párom alebo skupinám osôb rovnakého pohlavia nebolo umožnené osvojenie (adopcia) detí a ich následná výchova?
3. Súhlasíte s tým, aby žiadnemu inému spolužitiu osôb okrem manželstva nebola priznaná osobitná ochrana, práva a povinnosti, ktoré sú právnymi normami k 1. marcu 2014 priznané iba manželstvu a manželom – najmä uznanie, registrácia či evidovanie ako životného spoločenstva pred verejnou autoritou, možnosť osvojenia dieťaťa druhým manželom rodiča?
4. Súhlasíte s tým, aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti samé nesúhlasia s obsahom vyučovania?“¹²

¹¹ ALIANCIA ZA RODINU *Začali sme zber podpisov. A vo veľkom štýle!*. Dostupné na: <http://www.alianciazarodinu.sk/aktuality/zacali-sme-zber-podpisov-a-vo-velkom-style/>.

¹² ALIANCIA ZA RODINU *Petícia prezidentovi Slovenskej republiky za vyhlásenie referenda*. Dostupné na: <http://www.alianciazarodinu.sk/user-files/peticia.pdf>.

Do zberu podpisov sa zapojili rôzni aktivisti a organizácie, podporu tejto iniciatívy vyjadrili aj viaceré cirkvi¹³ na čele s katolíckou cirkvou reprezentovanou Konferenciou biskupov Slovenska.¹⁴ Aliancii za rodinu sa do 27. augusta 2014 podarilo zhromaždiť vyše 408 000¹⁵ podpisov.¹⁶ Petícia bola odovzdaná prezidentovi, ktorý mal podľa očakávaní Aliancie, ale aj podľa niektorých jeho predošlých vyjadrení vyhlásiť referendum na deň komunálnych volieb – teda na 15. november 2014. Aliancia si zo spojenia volieb a referenda sľubovala jednoduchšie dosiahnutie kvóra, ktoré sa vyžaduje na platnosť referenda.¹⁷ Na jej rozčarovanie,¹⁸ ale prezident referendum nevypísal hneď po overení podpisov, ale obrátil sa na Ústavný súd SR so žiadosťou o posúdenie „*či otázky v petícii za vyhlásenie referenda o ochrane rodiny sú, alebo nie sú v súlade s Ústavou SR; či sa týkajú, alebo netýkajú základných práv a či referendum o týchto otázkach možno, alebo nemožno vyhlásiť*“.¹⁹

1.3.2 Spor o prípustnosť referendových otázok pred Ústavným súdom SR

Predmetom sporu o prípustnosť otázok bolo, či sú navrhované otázky v súlade s čl. 93 ods. 3 Ústavy SR (v spojení s čl. 12 ods. 2, čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 42 ods. 1 prvá veta a čl. 93 ods. 2). Teda spor bol hlavne v tom, či sú predmetom daných otázok základné práva a slobody. Tie totiž referendum nemožno obmedzovať.

Prezident vo svojom návrhu konštatoval, že pojem „základné práva a slobody“ tak, ako je zakotvený v čl. 93 ods. 3 Ústavy SR, treba vnímať v kontexte všetkého práva, ktoré je účinné na území SR, teda vrátane medzinárodného a eu-

---

¹³ ALIANCIA ZA RODINU *Alianciu za rodinu podporili viaceré cirkvi*. Dostupné na: <http://www.alianciazarodinu.sk/aktuality/alianciu-za-rodinu-podporili-viacere-cirkvi/>.

¹⁴ TK KBS *Výzva KBS k vyhláseniu petície za vypísanie referenda o ochrane rodiny*. Dostupné na: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20140411016>.

¹⁵ Na vypísanie referenda Ústava SR požaduje dodanie minimálne 350 000 podpisov. Porovnaj čl. 95 ods. 2 Ústavy SR. Aliancia za rodinu túto požiadavku teda vysoko prekročila.

¹⁶ ALIANCIA ZA RODINU *Aliancia odovzdala podpisy*. Dostupné na: <http://www.alianciazarodinu.sk/user-files/TS%20odovzdanie%20fin.pdf?stamp=54082c2e20996>.

¹⁷ To je podľa čl. 98 ods. 1 Ústavy SR stanovené na 50 % všetkých oprávnených voličov, pričom na schválenie návrhu sa vyžaduje aspoň 50 % účastníkov referenda.

¹⁸ ALIANCIA ZA RODINU *Vyjadrenie Aliancie ku krokom p. prezidenta*. Dostupné na: <http://www.alianciazarodinu.sk/aktuality/vyjadrenie-aliancie-ku-krokom-p-prezidenta/>.

¹⁹ *Prezident Andrej Kiska sa obráti na Ústavný súd SR*. Dostupné na: https://archiv.prezident.sk/index18a1.html?rok-2014 & news_id=19577.

rópskeho práva,²⁰ pričom opierajúc sa o judikatúru ESLP a SDEÚ poukazoval na skutočnosť, že dané otázky by mohli byť v rozpore so zákazom diskriminácie tak, ako je zakotvený v Európskom dohovore o základných právach a slobodách a v Charte základných práv Európskej únie.²¹

Na druhej strane, petičný výbor odmietol, aby výklad pojmu „základné práva a slobody“ bol realizovaný inak ako len v medziach a kontexte práv uznaných Ústavou SR, keďže čl. 7 ods. 5 Ústavy SR zakotvuje prednosť medzinárodných ľudskoprávných zmlúv pred zákonmi, nie však pred Ústavou SR.²² Toto takisto vyplýva aj z čl. 95 ods. 2 Ústavy SR, ktorý umožňuje ústavnému súdu rozhodnúť o súladnosti predmetu referenda „s ústavou a ústavnými zákonmi“ – teda nie aj s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Ústavný súd sa pri posúdení tejto otázky priklonil k názoru prezidenta a posudzoval tento pojem aj v kontexte medzinárodných záväzkov SR.²³ Ústavný súd ale predmetný článok 93 ods. 3 Ústavy SR dal do kontextu s čl. 12 ods. 1 Ústavy SR (neodňateľnosť, nescudziteľnosť, nepremlčateľnosť a nezrušiteľnosť základných práv a slobôd) a konštatoval, že tento zákaz slúži na ochranu pred odstraňovaním ústavného poriadku ľudských práv a nie na odmietanie akejkoľvek otázky, ktorá by sa čo i len minimálne dotýkala oblasti pokrytej ľudskými právami.²⁴

Vo vzťahu k prvej otázke Ústavný súd SR konštatoval, že ani európska alebo medzinárodná ľudskoprávna judikatúra neustanovuje povinnosť štátu zabezpečiť manželské zväzky rovnakého pohlavia, ale úprava tejto otázky je ponechaná na úpravu členskými štátmi.²⁵ Zároveň konštatoval, že súčasne platný právny stav v Slovenskej republike umožňuje uzavrieť manželstvo iba jednému mužovi a jednej žene. Prijatie návrhu obsiahnutého v prvej otázke by teda neznižovalo aktuálne dosiahnutý ľudskoprávny štandard.²⁶

Vo vzťahu k druhej referendovej otázke Ústavný súd SR konštatoval, že z judikatúry medzinárodných súdov, na ktorú sa prezident odvolával, nevyplýva univerzálne právo na adopciu²⁷ a že ostáva plne v právomoci členských štátov

²⁰ Porovnaj nález Ústavného súdu SR z 28. októbra 2014, sp. zn. PL ÚS 24/2014-90, ods. 3.

²¹ Tamže, ods. 6.

²² Tamže, ods. 15.

²³ Tamže, ods. 33.

²⁴ Tamže, ods. 37.

²⁵ Tamže, ods. 55 – 57.

²⁶ Tamže, ods. 58.

²⁷ Tamže, ods. 64.

určiť, či nezosobášene páry rovnakého alebo opačného pohlavia budú spôsobilé adoptovať si dieťa.²⁸ Súčasný právny stav v Slovenskej republike (v momente vynesenia nálezu) umožňuje adopciu len osobám taxatívne uvedeným v § 100 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine; konkrétne spoločne manželom, manželovi alebo manželke rodiča dieťaťa, ak s ním žije v spoločnej domácnosti, pozostalým manželom po zomrelom rodičovi alebo osvojiteľovi dieťaťa, výnimočne osamelej osobe, ktorá spĺňa dodatočné podmienky.²⁹ Ústavný súd teda konštatoval, že ani druhá referendová otázka nemá ambíciu znižovať ľudskoprávny štandard, ktorý bol v Slovenskej republike dosiahnutý.³⁰

Tretiu otázku považoval Ústavný súd SR za problematickú z dôvodu jej nejasnej formulácie, ktorá by mohla zachytiť aj tie „zväzky“, ktoré už v Slovenskej republike uznané boli, napríklad blízke osoby,³¹ a teda je v konflikte s požiadavkou jasnosti a zrozumiteľnosti práva, ktorú Ústavný súd SR spája s požiadavkou rešpektovania právneho štátu.³²

Napokon, Ústavný súd SR aj o vzťahu k poslednej štvrtej otázke konštatoval, že nie je v rozpore s ľudskými právami, a môže tak byť predmetom referenda.³³

Ústavný súd SR teda konštatoval prípustnosť referendových otázok, okrem otázky č. 3, ktoré teda boli spôsobilé byť predmetom referenda.³⁴

1.3.3 Vyhlásenie referenda, priebeh kampane a výsledky

Prezident Andrej Kiska vyhlásil referendum svojím rozhodnutím z 27. novembra 2014, ktoré bolo publikované v Zbierke zákonov pod číslom 320/2014. Voliči mali podľa neho rozhodnúť o troch otázkach v znení, ako ich predložil petičný výbor Aliancie za rodinu s tým, že pôvodná tretia otázka na základe vyššie uvedeného nálezu Ústavného súdu SR vypadla. Prezident stanovil termín referenda na sobotu 7. februára 2015.³⁵

Aliancia za rodinu začala kampaň tlačovou konferenciou 9. januára 2015. Kampaň mala byť zameraná na odovzdanie posolstva, že každé dieťa túži mať mamu

---

²⁸ Tamže, ods. 68.

²⁹ Tamže, ods. 69.

³⁰ Tamže, ods. 71 – 72.

³¹ Tamže, ods. 79 – 80.

³² Tamže, ods. 85.

³³ Tamže, ods. 103.

³⁴ Tamže, rozhodnutie.

³⁵ Porovnaj rozhodnutie Prezidenta SR č. 320/2014 Z. z. o vyhlásení referenda, čl. I – II.

a otca, a že takáto rodina má byť chránená spoločnosťou a štátom. Jeden zo šéfov referendovej kampane Peter Kremský pri štarte kampane vyjadril túto túžbu: „*Za Alianciu môžem sľúbiť, že budeme viesť slušnú kampaň, ktorá bude hovoriť o podstate rodiny, o deťoch a ich právach, nebudeme používať voči iným silné a emotívne slová a bolo by fajn, keby to dokázali aj tí, ktorí s nami a referendum nesúhlasia.*“³⁶

Bohužiaľ, kampaň pripomínala hocičo, len nie pokojný, férový a vecný súboj dvoch názorových táborov s cieľom lepšie informovať a presvedčať voličov o stanoviskách, ktoré zastávali. S menšou dávkou básnickej licencie možno konštatovať, že taký ľúty ideologický boj Slovensko počas doby svojej existencie ešte nezažilo. A už na úvod musíme povedať, že zodpovedným za tento stav sú obidva tábory, hoci nie v rovnakej miere.

Aj v zahraničí zvyknú kultúrno-etické témy vyvolávať emóciami nabitú diskusiu. Špecifikom referendovej kampane – a antikampane – však bolo, že tento ideologický boj sa neodohrával medzi rôznymi politickými alebo záujmovými frakciami, ale medzi Alianciou za rodinu a jej podporovateľmi na jednej strane a takmer všetkými médiami, ktoré od samého počiatku proti referendum bojovali, na strane druhej.

Mediálny boj nadobudol svoje kontúry hneď na začiatku kampane, keď niektoré televízie³⁷ odmietli odvyselať platené spoty Aliancie s odôvodnením, že druhá strana (odporcovia referenda) nie sú tak dobre zorganizovaní ako Aliancia, aby si mohli dovoliť zaplatiť nákladnú televíznu kampaň, a preto by sa nedalo zaručiť, aby oba tábory mali rovnaký mediálny priestor.³⁸ Hovorkyňa Rady pre vysielanie a retransmisiu (ďalej aj „RVR“) Lucia Jelčová vo vyjadrení pre médiá uviedla, že zákon explicitne nezakazuje reklamu pred referendum, ale ani neukladá vysielateľom, aby ju odvysielali. Ak by ju predsa len odvysielali, musia dodržať všetky zákonné ustanovenia.

„*Ide predovšetkým o povinnosť vysielateľa zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielania programovej služby, zákaz politickej a náboženskej reklamy.*...“³⁹

³⁶ ALIANCIA ZA RODINU *Spustili sme referendovú kampaň*. Dostupné na: <http://www.aliancia-zarodinu.sk/aktuality/spustili-sme-referendovu-kampan/>.

³⁷ Išlo o súkromné televízie Markíza a Joj, ako aj o verejnoprávnu RTVS.

³⁸ PRAVDA *Televízie odmietli jednostrannú kampaň*. Dostupné na: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/342381-televizie-odmietli-jednostrannu-kampan/>.

³⁹ SITA *Aliancia za rodinu zúri, Markíza a RTVS nechcú jej spoty*. Dostupné na: <http://www.webnoviny.sk/slovensko/clanok/912061-aliancia-za-rodinu-zuri-markiza-a-rtvs-nehcu-jej-spoty/>.

Z uvedeného stanoviska by mohol niekto vyvodzovať, že RVR mala už počas referendovej kampane pochybnosti o vhodnosti daných reklamných spotov Aliancie, a teda že implicitne „odporúčala“ vysielateľom, aby boli zdržanliví. Vo svojej rozhodovacej činnosti sa však ako kompetentný správny orgán na posudzovanie prípustnosti obsahu televízneho a rozhlasového vysielania dopracovala k opačným záverom. Na svojom zasadnutí 28. apríla 2015 uznala za neopodstatnenú sťažnosť proti odvysielaniu „problematických televíznych spotov“ Aliancie za rodinu na televízii Lux, a to jednomyselne, hlasmi všetkých deviatich členov Rady.⁴⁰

Je teda viac ako pravdepodobné, že televízie odmietli odvyselať platenú reklamu Aliancie cielene, pričom deklarované dôvody „ochrany názorovej plurality“ boli nanajvýš účelové. Ak neexistoval právny predpis, ktorý by reguloval vysielanie reklamy pred referendum, tak by mala platiť zásada, že je povolená, keďže „každý občan môže konať všetko, čo nie je zákonom zakázané“.⁴¹ Referendum teda neaktivovalo nejaké dodatočné pravidlá, ktoré by sa nevzťahovali na vysielanie vo všeobecnosti. Tieto všeobecné pravidlá nijako nebránia jednej názorovej skupine, aby propagovala názory, ktoré zastáva, bez ohľadu na to, či jej skutoční, alebo domnelí názoroví oponenti „majú na to“, aby sa do kampane zapojili s rovnakou intenzitou, resp. bez ohľadu na to, či sa do kampane zapojiť chcú, alebo nechcú. O to viac je táto snaha televízií o vyváženosť absurdná v kontexte politickej reklamy, kde z povahy veci jednotlivé politické strany nemajú rovnaké finančné zdroje na propagáciu svojich ideí, čo zákonodarca nepovažuje za problém. A ako sme už skôr spomenuli, sama Rada pre vysielanie a retransmisiu posúdila, síce až po referende, obsah sporných spotov ako bezchybný z pohľadu súladu so všeobecnými podmienkami kladenými na obsah vysielania. Je teda vysoko pravdepodobné, že rozhodnutie televízií bolo účelové a vo svojich dôsledkoch znamenalo „negatívne“ zapojenie sa televízií do kampane na strane odporcov referenda.

O nič menej zaujaté neboli ani printové médiá.⁴² Počas referendovej kampane neprešiel deň, kedy by hlavné printové a elektronické médiá nezverejni-

---

⁴⁰ Porovnaj uznesenie Rady pre vysielanie a retransmisiu č. 15-07/8.230. Dostupné na: <http://www.rvr.sk/sk/spravy/?aktualitaId=2884>.

⁴¹ Porovnaj čl. 2 ods. 3 Ústavy SR.

⁴² Komplexnú analýzu mediálnych výstupov hlavných printových a elektronických médií vytvorila pre portál postoj.sk mediálna analytička Terézia Rončáková. V poslednom týždni referendovej kampane mali len mediálne výstupy portálu [Postoj.sk](http://postoj.sk) prevažne pozitívny náboj vo vzťahu

li na svojich titulných stranách články, ktoré boli namierené proti referendu, jeho organizátorom, údajne lživej⁴³ a nenávisťnej⁴⁴ kampani, nezrovnalostiam v jej financovaní,⁴⁵ pochybnostiam o objednávateľoch reklamy,⁴⁶ v špekuláciách o politických ambíciách niektorých členov Aliancie,⁴⁷ či dokonca Aliancie samotnej,⁴⁸ a politickej angažovanosti sa cirkvi v referende.⁴⁹

Napriek svojej deklarovanej „neangažovanosti“ sa odporcovia referenda napokon do kampane zapojili, a to nanajvýš zvláštnym spôsobom – iniciatívou „Nejdeme.sk“, ktorú podnietila iniciatíva Inakosť.⁵⁰ Špecifickosť tejto „nekampane“ spočívala v tom, že na jednej strane predstierala, že vlastne o kampaň nejde, nakoľko iniciátori deklarovali úmysel nezapájať sa do nenávisťnej kampane Aliancie. Na druhej strane ale ponúkala konkrétne argumenty proti jednotlivým referendovým otázkam, deklarovala svoje ciele (zrovnoprávnenie párov rovnakého pohlavia), prinášala názory osobností, ktoré jej ciele podporujú a podobne. Celá táto iniciatíva vyzerala byť už na prvý pohľad dobre zorganizovaná, tak po obsahovej, ako aj formálnej či grafickej stránke.

---

k referendu (až 91 % všetkých príspevkov), v Hospodárskych novinách prevažovalo neutrálne stanovisko (45 %) a týždenník .týždeň mal počet záporných a kladných príspevkov vzácné vyvážený. Naopak, ostatné sledované médiá boli voči referendu striktne kritické: JeToTak (67 % príspevkov), denník N (63 %), denník Pravda (87 %) a SME (75 %). Môžeme teda konštatovať, že práve najsilnejšie printové denníky boli voči referendu najkritickejšie, pričom menšie médiá (až na výnimku portálu JeToTak, ktorý je ale vyhranene kultúrne liberálny) mali neutrálnejší alebo pozitívnejší postoj. Porovnaj: RONČÁKOVÁ, T. *Mediá pred referendom zaujímajú najmä homosexuáli a cirkev (analýza III)*. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/4176/media-pred-referendom-zaujimaju-najma-homosexuali-a-cirkev-analyza-iii>.

⁴³ PIETRUCHOVÁ, O. *Lož ako referendová kampaň*. Dostupné na: <http://www.jetotak.sk/editorial/loz-ako-referendova-kampan>.

⁴⁴ Porovnaj FOLENTOVÁ, V. *Je veriaci: kampaň je agresívna, plná fám a vzájomných obvinení*. Dostupné na: <https://dennikn.sk/39776/kampan-je-agresivna-plna-fam-vzajomnych-obvineni/>.

⁴⁵ Porovnaj KRBATOVÁ, L. *Na kampaň pred referendom má peniaze len aliancia*. Dostupné na: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/342214-na-kampan-pred-referendom-ma-peniaze-len-aliancia/>.

⁴⁶ *List od neexistujúceho suseda. Kto si objednal kampaň na podporu referenda?* Dostupné na: http://www.tvnoviny.sk/domace/1784841_list-od-neexistujuceho-suseda.-kto-si-objednal-kampan-na-podporu-referenda.

⁴⁷ SITA *Nemám politické ciele, tvrdí Chromík z Aliancie za rodinu*. Dostupné na: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/342593-nemam-politicke-ciele-tvrdi-chromik-z-aliancie-za-rodinu/>.

⁴⁸ JANCOVÁ, D. *Alianciu by volili tri percentá ľudí, najviac v Bratislave*. Dostupné na: <http://domov.sme.sk/c/7621974/alianciu-by-volili-tri-percenta-ludi-najviac-v-bratislave.html>.

⁴⁹ KRBATOVÁ, L. *Referendum pod taktovkou katolíckych biskupov?* Dostupné na: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/344728-referendum-pod-taktovkou-katolickych-biskupov/>.

⁵⁰ *O otázkach*. Dostupné na: <http://www.nejdeme.sk/o-otazkach>.

V konečnom dôsledku Aliancia kampaň prehrala, keďže väčšinový mediálny obraz bol nastavený tak, že nejde o referendum „za rodinu“, ale o referendum „proti homosexuálom“. Aliancia sa chcela z tejto mediálnej skratky vymaniť, ale nepodarilo sa jej to. Podpora biskupov a cirkví, navyše, naštrbila jej „občiankosť“ a univerzálnosť jej stanoviska. Antikampaň odporcov, navyše, nesmerovala k aktívnej mobilizácii odporcov na vyjadrenie odmietavého postoja v samotnom referende, ale bola zameraná na neúčast' na volebnom akte. Cieľom teda bolo, aby sa nepodarilo dosiahnuť zákonom požadované kvórum. Už pred referendom teda bolo jasné, že sa to Aliancii nepodarí.

Nízka účasť ale prekvapila aj tých najväčších pesimistov. Referenda sa zúčastnilo len niečo cez 22 % oprávnených voličov – teda ani nie polovica potrebného počtu. Referendum tak bolo neplatné. Na všetky tri otázky odpovedalo kladne viac ako 90 % hlasujúcich.⁵¹ Z vyššie uvedenej stratégie odporcov je ale zrejmé, že tento masívny súhlas je spôsobený najmä bojkotom liberálnych voličov.

Bezprostredne po referende médiá zaznamenali protichodné reakcie hlavných aktérov. Predstavitelia Aliancie za rodinu presvedčene tvrdili, že referendum bolo veľkým úspechom, keďže sa podarilo zmobilizovať takmer milión voličov a pozornosť spoločnosti sa na pomerne dlhú dobu sústredila na témy, ktoré boli pre Alianciu dôležité.⁵² Stanovisko Konferencie biskupov Slovenska bolo podstatne triezvejšie. Nízka účasť na referende „je bezpochyby dôvodom na analýzu a zamyslenie“.⁵³ Po tomto zamyslení sa následne katolícka cirkev deklarovala úmysel viac sa venovať zraneným či nefungujúcim rodinám, aby sa tak zosúladiť manželský ideál, s často od neho sa značne odkláňajúcou sa realitou života.⁵⁴ Naproti tomu liberáli ústami Amnesty International výsledky referenda privítali a urobili z nich záver, že Slovensko sa liberalizovalo a je čas odstrániť diskrimináciu LGBTI osôb.⁵⁵

---

⁵¹ *Definitívne výsledky referenda za SR.* Dostupné na: <http://volby.statistics.sk/ref/ref2015/sk/tab01.html>.

⁵² ALIANCIA ZA RODINU *Dakujeme 944 674x.* Dostupné na: [<http://www.alianciazarodinu.sk/aktuality/dakujeme-944-674x/>].

⁵³ TK KBS *Vyhlasenie Konferencie biskupov Slovenska k referendu o ochrane rodiny.* Dostupné na: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20150208001>.

⁵⁴ GAZDA, I. KBS *vyhodnotila výsledky referenda.* Dostupné na: <https://www.postoj.sk/4299/kbs-vyhodnotila-vysledky-referenda>.

⁵⁵ AMNESTY INTERNATIONAL *Neúspešné referendum je krokom smerom k prijatiu novej legislatívy v tejto oblasti.* Dostupné na: <http://www.amnesty.sk/neuspesne-referendum-je-krokom-smerom-k-prijatiu-novej-legislativy-v-tejto-oblasti/>.

1.4 Dopady laickej angažovanosti na postavenie katolíckej cirkvi

Vyššie uvedenú analýzu priebehu referenda o rodine sme použili ako prípadovú štúdiu k všeobecnej otázke efektivity laickej angažovanosti z pohľadu presadzovania „katolíckych myšlienok“ v súčasnej slovenskej spoločnosti. V tejto podkapitole sa pokúsime zosumarizovať tieto výsledky do ucelenej podoby a ponúknuť nejaké odporúčania do budúcnosti.

Referendum o rodine bolo neúspešné nielen z pohľadu nedosiahnutia jeho legislatívneho cieľa, ale aj pre demonštrovanie obmedzeného vplyvu katolicizmu na verejnú mienku a politické a hodnotové preferencie občanov. Napriek vysokej miere obyvateľstva, ktorá sa k cirkvi hlási, a tiež na európske pomery vysokej miere praktizujúcich veriacich, sa nepodarilo zmobilizovať na zásadnú politickú akciu ani polovicu z nich. Nepomohlo ani „maskovanie“ primárneho iniciátora referenda za „nenáboženského“ aktéra, nepomohla ani neskoršia priama podpora katolíckej hierarchie.

Treba si uvedomiť, že otázka manželstva je integrálnou súčasťou katolíckeho učenia, a teda by mala byť obsiahnutá aj vo svetonázore ľudí, ktorí toto učenie vyznávajú. Výsledky referenda ale ukázali, že „katolícky charakter“ Slovenska je mýtom, aspoň ak od neho očakávame, že bude aktívne stvárňovať podobu politiky a spoločnosti. Referendum ukázalo, že katolicizmus, alebo širšie kresťanstvo, je na Slovensku v menšine.

Na druhej strane treba povedať, že optimistické a ambiciózne plány liberálov z postreferendového obdobia sa ukázali ešte viac iluzórne. S odstupom jedného roka nie je Slovensko o nič bližšie k prijatiu registrovaných partnerstiev alebo nebudaj manželstiev ako hocikedy predtým. Charakter Slovenska sa týmto referendom teda zásadne nezmenil, hoci jeho vnímanie áno. Slováci sa nestali menej katolíckymi a viac liberálmi. To len odporcovia referenda šikovne využili všeobecne postupujúci fenomén znižujúcej sa politickej angažovanosti, ktorý je pravým dôvodom nízkej voličskej účasti na referende.

Z pohľadu miesta slovenského katolicizmu je preto dôležité, aké ciele si stanovia v najbližšom období a aké prostriedky ich naplnenia si pri tom zvolí. Referendom chceli cirkev a laickí aktivisti čeliť trendu postupnej a nenápadnej liberalizácie rodinnej politiky, ktorá postupuje cez medzinárodné integračné zoskupenia, ktorých je Slovenská republika členom. Deje sa tak predovšetkým legislatívnymi nástrojmi. Katolícka cirkev chcela tieto tendencie účinne eliminovať využitím svojej masívnej členskej základne, ktorá ale tento problém ne-